

8.78x35.86	1	15	עמוד	15/09/2014	44293365-6
מכון שכטר למדעי היהדות - 84920					

תומר פרסיקו

# גייר לי כלה

מתבונן מהצד קשה לפעמים להבין על מה המהומה ומה בדיוק גורם לשני המחנות של שומרי המצוות להתנפל זה על זה. ואולם, דבר אחד ברור: המאבק הנוכחי על הגיור מוציא משני המחנות הללו את הצדדים הפחות סימפטיים שלהם. ח"כ אלעזר שטרן מכנה את הרב שמואל אליהו "שמוליק", הרב שלמה אבי-נר קובע שלח"כ שטרן אין חלק בעולם הבא, ומכל הצדדים זועקים הן התומכים והן המתנגדים, שאישור הרפורמה המוצעת במערך הגיור, או לחילופין עצירתה, יובילו ל"חלוקת העם".

מה שיפה הוא שלפחות בנוגע להכרזה האחרונה לא רק ששני הצדדים מסכימים, הם גם צודקים. המצב שנוצר כתוצאה מעלייתם לראש של מאות אלפי לא-יהודים-על-פיהלכה בשנות ה-90 מהווה אתגר קשה להלכה האורתודוקסית, אתגר שנראה שהיא אינה מסוגלת להתמודד עמו. הסיבה פשוטה: בניגוד לאופיה השמרני והטכני של ההלכה, דעת הקהל מתאפיינת בגמישות ובחדרות חיים. בעוד שעל-פי ההלכה אותם מאות אלפים נחשבים ללא-יהודים, הרי שמבחינת רוב אזרחי ישראל הם יהודים לכל דבר.

בסקר שפירסם עיתון "הארץ" רק לפני כחודש אמרו 75% מהחילוניים, שלא יתנגדו ולא יפעלו כדי לנסות ולמנוע חתונה בין בן משפחה לבין "עולה חדש שאינו יהודי לפי ההלכה", זאת בעוד שמקרב הציבור הדתי רק 29% לא היו מתנגדים לנישואים כאלה, ומקרב החרדים – רק 5%.

מקרב כלל האוכלוסייה 56% לא היו מביעים התנגדות לנישואים של קרובי משפחה שלהם עם אחד או אחת מאותם מאות אלפים שאינם יהודים על פי ההלכה. וכדי שלא נחשוד שמדובר בפלורליזם קוסמו-פוליטי מקיף, מגלה לנו אותו סקר, כי היחס כלפי חתונה עם ערבים או נוצרים אירופים שונה לחלוטין: 72%-ו-53% מכלל תושבי ישראל מתנגדים לנישואים כאלה, בהתאמה. כלומר, לא מדובר באמת בפתח חות כלפי נישואים בין-דתיים: פשוט, אותם עולים ותיקים ממדינות ברית המועצות לשעבר, נחשבים בעיני רוב הישראלים כיהודים ותגיד ההלכה מה שתגיד.

העובדה שזוהי דעת הרוב אינה מבטלת את סכנת הפילוג בעם, לא משנה איזו דרך תינקט: אם לא תונהג רפורמה במערך הגיור, ימשיכו יהודים על פי ההלכה להתחתן עם כאלה שאינם יהודים על פי ההלכה, והחלקים המתנגדים לכך ימשיכו לנהל רשימות יוחסין, כדי להגן על צאצאיהם מפני נישואים עם צאצאי הזוגות הללו. ואם כן תונהג רפורמה, ממילא החרד"לים והחרדים לא יכירו בה, ולכן לא יכירו בצאצאים של מי שהתגיירו במסגרתה כביהודים. כך או כך, תיוותר קבוצה של אורתודוקסים שיתעקשו, בניגוד לדעת רוב העם, להתייחס לחלקים ממנו כאל לא יהודים. פולמוס הגיור הנוכחי אינו אלא מאבק פנים-אורתודוקסי שמתרתו לקבוע את גבולותיה של אותה קבוצה.

## המאבק על הגיור מדגים שוב את האגוצנטריות האורתודוקסית

הנה לנו אפוא עוד דוגמה, אחת מני רבות, לפטרונויות ולאגוצנטריות של הממסד האורתודוקסי במדינת ישראל. הוא מתכתש בינו לבין עצמו על הזכות לגייר אנשים שלא מעוניינים בכך כלל, כדי להכשיר אותם להתחתן עם אנשים שכבר עכשיו הרוב אינו מטיל בהם כל דופי – וכל זה, רק כדי שהוא עצמו יוכל בעתיד להבריל בקלות בין מי שהוא מגדיר כיהודים לבין מי שהוא מגדיר כלא יהודים – אף על פי שעם ישראל עצמו כבר מזמן מתעלם מהקטגוריות ההלכתיות שאותה קבוצה פועלת לפיהן.

אבל הדבר העצוב ביותר, ככל הנראה, בכל הפסטיבל המגוחך הזה נוגע לעניין עמוק יותר. הסיפור הזה מדגים לא רק את הנרקיסיזם שבו לוקה הממסד האורתודוקסי, אלא גם ממחיש בצורה קיצונית את האופי הטכני והתועלתני שלובשת תפישתם של חלק עצום מרבני ישראל את ההלכה, ואולי את הדת היהודית כולה.

שהרי מה קורה כאן? הגיור, שהוא אולי המעשה האישי ביותר, העמוק ביותר, הקשה ביותר שיכול לעשות אדם – שינוי של זהות, כניסה לתוך מסגרת משמעות חדשה, כריתת ברית עם אלוהים ועם עם ישראל וממילא כריתת ברית של אדם עם עצמו – הצעד המשמעותי הזה נהפך לתהליך ביורוקרטי עלוב, פרוצדורה מכנית שכל כולה מיועדת להרגיע את אותם רבנים, החוששים מ"התבוללות", כמו מכך שבניהם או בני שכניהם יתחתנו עם נשים לא יהודיות. לשם כך ירחיבו את מערך הגיור ויקלו את התנאים ויערכו קמפיין שמפרסם את ההצטרפות לעם היהודי כאילו היתה משקה מוגז.

לא אכפת לאותם רבנים מה מניע את המתגיירים בשאיפתם להימיר את דתם, מהו התהליך הרוחני שהם עברו, איזה תהליך הם רוצים לעבור, מדוע הם רוצים להתגייר, מה מעניין אותם במסורת היהודית, עם מה קשה להם, איך הם רוצים לחנך את ילדיהם במסגרת המסורת הזאת, וכן הלאה. העיקר לקבל אותם ולגייר אותם על סרט נע, העיקר שיהיו כאן כמה שיותר "יהודים", כלומר כמה שיותר אנשים שהסכימו ללמוד כמה שיעורים ולומר "אמן" אחרי כל מה שמספרים להם, וזאת כדי שישנו להם את הסטטוס בתעודת זהות, כדי שהדמוקרטיה היחידה במזרח התיכון תרשה להם להתחתן ובאופן כללי תתייחס אליהם כמו אל בני אדם. ואם כך נראה הממסד הרבני, פלא שמעטים כל כך רוצים להתגייר?

ד"ר פרסיקו הוא חוקר של הרוחניות והדת העכשווית, מלמד באוניברסיטת תל אביב ובמכון שכטר בירושלים